

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Ніна Фіалко

*Шукачі
земного раю*

® ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Цей соціально-психологічний роман —
іще один ракурс осмислення сьогодення.
Авторка захоплює і точно відтворює
життєвий шлях типового представника покоління,
яке формувалось у тисяча дев'ятсот вісімдесятих,
намагалось і вижити, й нажити статки в дев'яностих...
Непросте і трагічне становлення українця,
який волею обставин опинився
тоді в Москві. Нелегкий вибір
постав перед ним нині...

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, Україна, тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com   www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20
Книга поштою: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com

м. Київ: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

ВСТУП

І знову нас зачаровує, втягує в свою неповторну стихію, не відпускає до останньої сторінки новий роман тернопільської письменниці Ніни Фіалко. Тепер це — сімейна сага з інтригуючою назвою «Хочу в Тарасюківку». Як і попередні книги знаної авторки — «Зламани жоржини», «Небезпечна межа», «Родинні гріхи», «Повертайтесь, журавлі, додому», «Дві обручки», «Кохання з першого погляду», «Примарне щастя», «Ріка життя», «Гніздо для зозулі», — останній за часом написання твір приваблює насамперед досконалим знанням того, що передає і висвітлює літераторка. Її прозу живлять воістину невичерпні джерела життя. Сумлінності Н. Фіалко у доборі, вивченні й аналізі фактичного матеріалу, його цілеспрямованому осмисленні та інтерпретації можна тільки по-доброму позаздрити. Скажімо, під час праці над цим романом на робочому столі авторки (точніше, в її комп'ютері) можна було побачити і план Москви, і карту Сибіру, і меню ресторану, й атласи рослин та порід собак, не кажучи вже про посібники з психології, історії та політології. Ніна Фіалко максимально точно передає реалії життя, не фальшивить навіть у дрібницях, тому її прозі беззастережно віриш. Звичайно, при цьому авторка залишає за собою право на домисел, але її літературні фантазії — цілком обґрунтовані, надзвичайно достовірні, я б сказав навіть, інколи правдивіші, ніж життя з його викрутасами і химерами, бо — логічніші.

Так само ретельно, як факти, письменниця досліджує психологію героїв, прагне передати їхні характери у розвитку, тому виведені на тлі суспільно важливих подій образи — не ходульні носії певних рис, чим часто грішать сучасні автори, а повнокровні особистості — у роздумах і сумнівах, муках сумління та мрій про поліпшення особистого й громадського, а відтак і в добрих та поганих вчинках. І тому не сумніваєшся, що зображені в романі люди наче вихоплені пильним оком авторки з потоку життя. Їм віриш, їх любиш, поважаєш чи зневажаєш, а головне — вони живі, такі самі реальні, як той,

хто має щастя гортати сторінки цього літературного твору, що, до того ж, характерний динамічністю сюжету, калейдоскопом подій, напруженістю дії... А це незаперечна ознака таланту оповідача.

І ще одна характерна особливість романів Н. Фіалко: відтворені у них події, розмисли героїв при читанні неодмінно проектуєш на себе. Сторінка за сторінкою — й уже ти розв'язуєш ту чи іншу проблему, що пече літературних типажів, разом з ними тебе мучить совість, ти захлинаєшся від образи чи піднімаєшся на крилах радості. А таке перелуння думок — незаперечна ознака таланту авторки, котра, залишаючись прихильницею традиційного стилю письма, вміло вплітає у канву оповіди й діалоги, й внутрішні монологи, й описи природи.

Звичайно, прискіпливий критик знайде, до чого «причепитись» у цьому творі. Але повірте: коли перегортаєш останню сторінку роману, а відірватися від нього дуже важко, — з його героями не хочеться розлучатися, і розум, і серце прагнуть знати, як склались їхні долі. Тож чекаємо від умудреної багатим життєвим досвідом і загартованої нелегким випробуванням літературної популярності Ніни Фіалко продовження теми й нових творів. Дай їй, Боже, здоров'я та ще більшої наснаги до письменницької праці!

Богдан МЕЛЬНИЧУК,
член Національної спілки
письменників України,
заслужений діяч мистецтв України,
лауреат літературно-мистецьких премій
ім. Братів Богдана і Левка Лепких,
Іванни Блажкевич,
літературних премій ім. Ірини Вільде,
Григорія Сковороди,
міжнародних літературних конкурсів
«Коронація слова» та інших.

Сонце стояло вже над верхівками дерев і починало припікати. Була друга половина травня, але в цих місцях, де оселилося молоде подружжя, весна лише почала вбирати дерева у зелень, а землю вкривати первоцвітами. Прокинувшись, Станіслав згадав, що збирався поїхати сьогодні з дружиною до Угри на базар, щоби придбати молодих курей. Неохоче підвівшись, відчув біль у голові. «Знову гості сурогатом почастивали! Навіщо я його пив?» — картав себе за вчорашню нестриманість до алкоголю.

Поки закипав чайник, застелив ліжко і вийшов на подвір'я. Вдихнув на повні груди п'яного, із запахом хвої та квітів повітря, і відчув, як головний біль поступово відступає. «Яка краса навколо! Живи і радій, що маєш можливість насолоджуватись усім цим!» — всміхався, вихлюпуючи з цеберка на себе холодну воду. Високого зросту статний чоловік середнього віку погладив високе чоло і розчесав поріділе волосся. Пригадав, що вчора вночі ніби була гроза, чи то йому наснилося? Глянув на стежку, але поваленого дерева не побачив. «Мабуть, добряче ввечері перебрав, якщо згадати не можу», — подумав. Розтирав тіло рушником і воно наповнювалося силою та енергією.

Відколи Станіслав переїхав сюди, не переставав дивуватися місцевим мешканцям, які після вечірнього застілля вранці встають і, ніби нічого й не було, беруться до роботи. Чи то вони вже адаптувалися до такого способу життя, чи в них виробився імунітет до алкоголю, бо не чув, щоб скаржилися на головні болі. Станіслав не хотів видаватися слабаком перед новими сусідами, тож у їхній компанії випивав нарівні з усіма, але інколи боліла голова. Рятував міцний чай, до якого вже звик, як до найкращих ліків у таких випадках.

Навсібіч оглянувся й зауважив, що на подвір'ї не видно дружини і пес кудись запропастився. Вікторія намагалася за жодних обставин не порушувати основного правила, яке

сама собі встановила: щоранку викупатись у річці. Чомусь пригадалось, як ранньої весни, шойно скресла крига на Угрі, дружина, перемагаючи страх, уперше наважилася зайти в холодну воду. Відтоді минуло кілька літ, і вона, незважаючи на погоду чи стан здоров'я, щоранку спускалася стежиною через заплаву до річки й купалася. Тішилася, що завдяки цілющим властивостям води та лісового повітря, позбулася багатьох недуг, які завдавали прикrostі, коли мешкала у великому місті.

Станіслав допивав уже друге горня чаю, коли з лісу вибіг пес Честер, а за ним неквапом вийшла Вікторія. Розпашіла, вона на ходу витирала мокре волосся і, як завжди, добродушно усміхалася. Таку веселу мала вдачу, й ця риса характеру найбільше подобалася не тільки йому. Навіть поганий настрій уміла приховувати за усмішкою, і чоловік не завжди міг вгадати, наскільки дружина щира. Маючи прямолінійний твердий характер, Станіслав любив називати речі своїми іменами. Не терпів недомовок і двозначних трактувань, на все мав власну думку, і збити його з неї чи переконати в протилежному вдавалося небагатьом. Від цього іноді страждав, але змінюватися не хотів. Чи не міг? Казав, що у справжнього чоловіка мусять бути й недоліки, а його впертість — не найгірша риса характеру. Не переймався, що важко було тим, хто жив поруч.

— Привіт, Вікусю! Ти вже, мов скельце, — чиста і свіжа, — мовив Стас, натякаючи на вчорашнє застілля.

Зайшли до них місцеві чоловіки, з якими він часто ходив на полювання. Щоби вдома не завантажуватись якоюсь роботою, вони на вечір відлучалися від дружин, прагнучи відпочити від повсякденних клопотів у чоловічому товаристві. Привозили замариновану баранину на шашлик, випивку і знали, що нові сусіди будуть їм раді. Між чоловіками точилися розмови переважно про риболовлю та полювання. Віка мало розумілася на цій темі й втомлювалась від їхніх одноманітних балачок. Але що мала робити, коли близько них ніхто не живе, і спілкувалася з людьми переважно телефоном. Не часто гості у цих нетрях (так вона в думках називала місцину) бували, тож була рада всім, хто навідувався сюди. Гостей приймала з усмішкою, тому місцеві

чоловіки, які подружилися зі Стасом, охоче приїздили до них поспілкуватися й обговорити за чаркою спільні плани. Віка пригощала чим мала, ніколи не гнівалася і не показувала невдоволення.

Не оминала чарчина і її, бо як можна обійти привітну господиню? Зайва увага гостей наступного дня відбивалася на здоров'ї молодій жінки. От і сьогодні вона після вчорашньої щедрої гостини почувалася зле, ніби нею горох молотили. Тож, щоб зняти головний біль і втому, довго плюскалася у прохолодній воді. Тіло мов голками колело, але поки здолала круту стежину до подвір'я, гаряча кров, прискоривши біг судинами, повернула молодечу силу. Лише тут, на новому місці Віка зрозуміла, як чудодійно впливають на неї природні стимулятори: вода і чисте повітря.

— І тобі привіт, любий! Підвикупайся, бо це найкращі ліки для твого організму, — всміхнулася дружина й вмостила поруч. — Налий чайку, бо ще трохи нудить від учорашнього.

— Вода, напевне, холодна? Я вже з цеберка освіжився, і до річки щось не дуже маю бажання йти... — відмовився Стас, наливаючи дружині духмяний напій у великий кухоль, з якого колись пили пиво, а тепер цю посудину використовували для чаю.

— Ми ж з тобою по курчата збиралися. Не забув? — нагадала Вікторія.

— Які курчата!? Ще хміль із голови не вивітрився! Наступного тижня купимо, а сьогодні займайся чимось іншим, — попросив Стас, бо почувався й справді кепсько.

— Якби зараз зателефонували й сказали, що збираються на полювання, то ти навіть не згадав би про свою дурну голову. А коли мені треба на ринок, то в тебе завжди знаходяться якісь відмовки! — розпалювалася дружина. — Вчора твої друзі спустошили холодильник, то тепер смоктатимеш лапу, як той ведмідь. Ти ж не переймаєшся, що на обід зварити!?

— Не прибідняйся... На вечерю я риби впіймаю, а по інші харчі поїдемо завтра, — пообіцяв чоловік і мило глянув на Віку. — Заодно дерево зі стежки заберу.

— Воно впало поруч із проходом і дорогу не загородило, — буркнула дружина, не перестаючи гніватись.

Вікторія знала впертий характер чоловіка, тому не намагалася його перекопати, бо чим дужче старалася, тим більше він наполягав на своєму. Але в деяких випадках і їй кортіло взяти над ним верх, тоді жінка вперто домогалася свого. Ще від початку травня вони запланували прикупити на літо курчат, щоби до осені підросли і несли яйця. Мріяли і про домашню курочку для бульйону, але досі не могли здійснити свого задуму. Птахофабрика лише раз на тиждень вивозила на ринок курчаки, з якими мороки і клопотів менше, ніж зі шойно вилупленими, але досі все щось перешкоджало. Торік придбали маленьких, то через тиждень не залишилося жодного — лісові ворони покрали. Довелося купувати більших, і виявилось, що це набагато вигідніше. Поганий досвід — також досвід, тим більше, що подружжя багато чого пізнавало вперше. Якщо не придбати курей сьогодні, то знову доведеться тиждень чекати, а цього Вікторія не планувала, тож уступати чоловіковій впертості зараз не мала наміру.

— Не треба мене обіцянками годувати, — надула губки. — Або їдемо на ринок, або відвези мене до автобуса, і я поїду до Москви. Мені треба до лікаря, та й сина давненько бачила...

Станіслав знав примхи дружини, зокрема те, що вона через якусь дрібницю могла нагніватись і чмихнути до мами. Раніше гнівалася довго і чекала, коли він з квітами проситиме у неї вибачення, щоби повернути додому. В місті то було не важко, а тут, за двісті п'ятдесят кілометрів від Москви, це вже створювало для обох неабиякі труднощі. Щоб не спровокувати конфлікту й не дратувати дружину, Стас прийняв рішення:

— Якщо тобі так не терпиться, то швидко вдягайся! Я до машини...

Віка хотіла висловити ще якісь доводи, щоби перекопати його, але так і залишилася стояти з відкритим ротом. Стас накинув на плечі куртку і швидкими кроками попрямував до машини, що стояла під навісом недавно спорудженого сараю для сушіння дров. День почався з непорозуміння і міг перерости у сварку, якої обоє остерігалися. Щоб цього не сталося, Віка зайшла до хати й почала наносити на обличчя макіяж, без якого вона поміж люди не виходила. Залиши-

лася звичка від попереднього життя, і від неї принципово не бажала відмовлятися. Зовнішнім виглядом Вікторія відрізнялася від місцевих жінок, які косметикою не користувалися, тому й тримала свою марку незалежно від погоди. Часу мала вдосталь, бо ж ніде не працювала, тож для себе його не шкодувала. Чоловік ніколи не робив їй зауважень із цього приводу, але сьогодні не той день видався... Стасові набридло чекати дружину в машині й він повернувся до хати.

— Поки намалюєшся, то не буде чого купувати! Не в «Будвайзер» на роботу збираєшся, могла б поїхати і без косметики! — невдоволено пробурчав, знімаючи з полиці ключі від будинку.

Віка вхопила сумку і поспішила до авто. Настрій був зіпсований, і вона вже й сама не мала бажання кудись їхати, але відмовлятися було пізно. День наближався до полудня, і на ринку вже, мабуть, з птиці тільки перебірки залишилися. Хоча вона й не дуже розумілася на цьому, але попрацювавши якийсь час у торгівлі, знала, як буває на практиці. Та їхати все одно треба, бо навіщо ж було затівати цю колотнечу.

Мовчали аж до Угри. Містечко невеличке, нічим особливим не відрізняється від багатьох подібних російських глибинок, далеких від мегаполісів і зі своїм ритмом життя. Ніби й не дуже далеко, як тут кажуть, «до Москви рукою подати», але це ніби інша планета, бідна і занедбана, тільки ціни на різні послуги та харчі не поступаються столичним.

Узик довелося поставити на під'їзді до ринку, бо місця для паркування були вже зайняті.

— Не забудь сітки, — нагадав Станіслав.

Продавець, котрий торгував живою птицею, вже збирався додому. Торгівля сьогодні була, мабуть, не дуже вдалою, бо ще багато птиці товклося біля решітки.

— Нам пощастило, ще навіть вибрати можна, — повеселішала Вікторія й всю увагу зосередила на голодних курчатах.

Вибирала за тільки їй відомими ознаками, бо, народившись у місті, досвіду сільського мешканця не мала. Для неї найкращими були ті курчата, в яких тіло покрите пір'ям. Минулого літа в курячому стаді переважали півні, а цього разу вона вже вміла відрізнити курку від півня, тому пильно

приглядалася, щоби продавець не скористався з її недосвідченості й знову не підсунув їй непотребу.

Станіслав не перешкоджав дружині, аби потім не звинуватила його у некомпетентності. Наставив сітку й рахував, бо гроші платити доведеться йому. Коли сітка наповнилася так, що птиця сиділа одна на одній, він невдоволено зауважив:

— Може, вистачить! Подушаться, поки доведемо до хліва...

Вікторія лише тепер схаменулася, побачивши, що курчатам і справді тісно в неволі. Вона посміхнулася чи то до продавця, чи до Стаса, стріпнула з руки пір'я, й відійшла від машини. Вона і всі забрала б до своєї господи, адже простору для птиці у них багато, то нехай би бігали двором. Торік дала ім'я кожній курці й говорила з ними, як із людьми. Чоловік спочатку насміхався з неї, а потім звик. Розумів, що обмежена в спілкуванні дружина, мусить про когось чи щось турбуватись або виплескувати на когось емоції.

— Ти віднеси курчата, а я ще зайду в магазин, — розпорядилася Віка і пішла поміж торговельних рядів, де місцевий люд збував залишки сільськогосподарської продукції.

Свіжих місцевих овочів ще не було, тож доводилося купувати привезені з Китаю, де на їх вирощування погодні умови, виявляється, не впливають. Віднісши птицю до машини, Стас повернувся до Вікторії. Зробили необхідні закупки для домашнього холодильника і попростували до уазика. Ще здалеку зауважили двох чоловіків, котрі заглядали під колеса їхнього авто. Помітивши власників, незнайомці відійшли й зникли поміж рядами продавців.

— Мені здається, що я тих хлопців звідкись знаю... — порушила мовчанку Віка і винувато зиркнула на чоловіка.

— Та невже! Можна подумати, що біля нас люди потоком плывуть, тільки встигай запам'ятовувати, — посміявся з неї Стас.

— У мене пам'ять на обличчя добра, от тільки б пригадати, де я з тими хлопцями зустрічалася. Вони не з минулого життя, в цьому я переконана...

Чоловік обійшов навколо авто. Не помітивши нічого підозрілого, низав плечима і сів за кермо.

— Хотіли щось поцупити, та не встигли, — заспокоїв дружину, вирулюючи з містечка на трасу.

— Водички мінеральної не бажаєш? — придобрилася Віка, бо відчувала, що й чоловікові після вчорашнього застілля не комфортно.

Відкоркувала мінералку і подала йому. Вдячно глянувши на дружину, яка завжди бачила, коли йому зле, пошерхлими губами припав до пляшки. Вікторія нахилилася до сітки з курчатами і послабила вузол, щоб їм не було так тісно. Їхати недовго, тож мусять усі потерпіти. Не сходили з думки незнайомці, які вешталися біля їхнього авто. Відчувала в душі тривогу і, щоб розвіяти сумнів, продовжила допитуватися:

— Ти не пригадав, де ми бачили тих хлопців? Одного з них я, здається, впізнала...

— Старий клієнт? — недовірливо посміхнувся Стас, хоча добре знав, що дружина рідко помиляється.

— Аж ніяк. Якщо мені не зраджує пам'ять, то це один із тих, котрі вимагали в тебе гроші, а ти вистрілив йому під ноги...

Від здивування в чоловіка відвисла губа... Не встиг відреагувати на почуте, бо посеред вузької дороги на них із великою швидкістю мчала легківка. Різко звернути — машина скотиться у рів і розіб'ється об дерева, тож лише частково встиг звернути з дороги, щоб безперешкодно розминутися. Надіявся, що в зустрічному авто водій не душогубець і вчинить так само. Але за мить переднє колесо заклинило, Стаса ніби приварило до керма, і його уазик, як перекотиполе, затріпавсь уздовж траси...

Люди, виживши після клінічної смерті, по-різному розповідають про той стан, який їм довелося пережити. Але майже всі сходяться в одному: перед переходом душі в потойбіччя бачили своє земне життя, немов у німому кіно... Щось подібне відбулось і зі Станіславом.

...Ось він стоїть на польовій дорозі у місцині, до болю знайомій. Обабіч дороги ростуть барвисті польові квіти, такі він бачив колись у селі. Попереду — широкий лан жита чи пшениці, й вітерець переливає хвилями колосся.

Станіслав неквапно ступав дорогою і милувався краєвидом. Напружував пам'ять, де він міг опинитися, бо в цих краях, де тепер мешкав, зернові культури давно не сіють, поля позаростали бур'янами і молодими берізками. Враз до-

рога роздвоїлась, і на одній з них побачив стурбовану матір, яка простягала до нього руки. З іншої стежини назустріч йшла Вікторія і також кликала до себе.

— Ходи зі мною, Стасику! Не залишай мене саму, бо без тебе я ніхто... — благала вона.

— З чого ти взяла, що хочу залишити тебе? — тривожно запитав він і зробив крок назустріч дружині, щоб заспокоїти її. Та зупинився від жалібного голосу матері.

— Синочку, а як же я? Ти ж добрий і знаєш, як переживаю за тебе, — заламувала руки мати, намагаючись переманити його на свою стежину.

Чоловік зупинився на роздоріжжі, не знаючи, у чий бік повернути. Досі він мало дослухався до порад мами, то чому має зараз підкоритись їй, коли йому хочеться бути поруч коханої дружини. Віка у святковій сукні стояла неподалік, тримаючи в простягнутих до нього руках прозору, мов дим, хустину, і зазивала до себе. Навіть не пригадував, коли придбав їй цю сукню, бо відколи вони переїхали до лісу, святкового одягу не купували. Станіслав вагався, а оглянувшись на постать мами, зауважив, що вона дуже постаріла, сиве волосся прилипло до скронь. Такою він її ще не бачив і соромно стало, що ніколи не цікавився, яке у неї природне волосся. Мама колись фарбувалась під модний колір, а потім — щоб приховати сивину. Відчув провину, що давно не зустрічався з ненькою. Мабуть, через його безпутне життя вона так побивається. Хотів підійти й приголубити стареньку, але Вікторія зупинила його невдоволенням тоном:

— Ти й тепер хвилюєшся за неї більше, ніж за мене! Доки це триватиме!?

— Вона ж моя мама, я не можу по-іншому... Не гнівайся, йди, а я наздожену тебе! — виправдався Стас, і, оглядаючись, ступив на стежину, що вела до матері.

Не встиг простягнути руки, як образ неньки розчинився. Натомість почув Голос згори:

— Кожна людина має відзвітувати за свої вчинки на Землі. Розкажи і ти, Станіславе, чи виконав ту місію, яку тобі призначено.

«Яка місія? Жив собі, як жилося. Дбав про добробут у родині, щоб жити для свого задоволення», — виправдовувався

подумки. Та враз поник, ніби почав провалюватись у землю. Не сподівався, що так швидко доведеться звітувати за роки, прожиті на Землі. Ще ж молодий і мав намір згодом стати на шлях праведника та зробити щось таке, що затьмарило б здійснені у молодості вчинки не гідні християнина. Але те добре мало відбутися потім, а звітувати треба вже зараз. Як прикро!

І враз перед очима попливли картинки з його дитинства. Стара будова, в якій був цілодобовий дитячий садок, і також старенька няня, котра розповідала перед сном діткам казки. Стасове ліжко стояло близько кахельної грубки, в якій узимку постійно завивав вітер. Малеча дослухалася до його тужливих пісень, і в уяві поставали чудовиська, які то гучно сперечалися між собою, то, втихомирившись, перешіптувалися. Варто було няні відійти, як діти, затамувавши подих, з головами накривалися ковдрами і швидко засинали. Ніколи навіть гадки не мав, що ті дитячі страхи доведеться не раз відчуті у дорослому житті. А це вже було пізнання світу і явищ природи, на які міські жителі майже не звертають уваги. Згодом Стас переконався, що поруч із нами наявні паралельні світи, в яких живуть рослини і тварини з їхніми набагато жорстокішими, ніж поміж людей, законами.

Нового року діти чекали найбільше. Святкові приготування тривали протягом кількох тижнів, тому малеча увесь цей час перебувала в піднесеному настрої. Найбільше чекали на новорічному ранку зустрічі з батьками, бо для них вивчали вірші та пісні. До Стасика завітав тато і помилково, як це часто трапляється з чоловіками, костюм пінгвіна одягнув на сина задом наперед. Заклопотані виховательки також не звернули уваги на цю прикрість. Хлопчик старанно позував перед об'єктивом фотоапарата, щоб і мамі показати світлинку, на якій красувався у казковому вбранні. Якби знав, що через той недбало одягнений костюм батьки посваряться, то краще б його не мав зовсім і всі були б щасливими.

Картинки змінювались одна за одною. Деякі примітні, а деяких навіть пригадати не зміг, не знав, з якого періоду життя їх вихопив невидимий оператор. Літо. Стасик щойно повернувся з батьками з Одеси, де щороку відпочивали. Заїхали на кілька днів до бабусі в село, і треба ж було та-

кому статися, щоб перед від'їздом, коли присіли на дорогу, хлопцеві закортіло ще до пса підійти. Той вилизував миску з їжею і, мабуть, боявся, щоби Стасик не відібрав її. Пес накинувся на хлопчика і викусив шматок губи. Рятувати довелося не тільки дитину, а й маму... Зринали одна за одною події, й хтось ніби намагався наголосити на добрій чи поганій поведінці Стаса. Свідомо він ніби розумів, що треба згадувати ті вчинки, які були гідні людини, але це від нього не залежало.

...Йти на свято першого дзвоника мама татові не доручила, хоч і була дуже зайнята роботою. Син ще мав пов'язку на губі, не міг нормально їсти. Тож мама переживала, щоби з хлопчика не насміхалися діти. Мусила переговорити з учителькою і попросити її хоча б у перші дні підтримати сина. Шкільні роки промигтіли, як у калейдоскопі: постійна боротьба за першість серед підлітків у класі, в дворі, на вулиці. Як не підборіддя розсічене, то ніс розквашений, — усе це супроводжувалося частими розборами поведінки учнів на батьківських зборах.

— Ваша дитина вчиться добре, але, будучи ватажком при скоєнні поганих вчинків, створює для нас великі незручності, — постійно дорікала класна керівницка.

Хоча як допитувалася мама, що ж то за вчинки, але так і не дочекалася пояснення. Вона розуміла, що кожна дитина (особливо хлопці) в підлітковому віці зміцнює свій авторитет серед однокласників. Станіслав виділявся активністю у всьому, що відбувалось у школі. Участь у спортивних змаганнях, лісові походи, в яких захищали честь школи, — ці та інші заходи не обходилися без нього. Але відзнаки і нагороди отримували ті, хто найменше докладався до перемог. Чому так відбувалось, хлопцеві ніхто не пояснював. Тому, починаючи зі старших класів, у нього зароджувався внутрішній протест проти несправедливості, який і виражався агресивною поведінкою. Його батьки не оббивали порогів шкільних кабінетів, і він дивувався, як із посередніх учнів у випускному класі «виростали» медалісти.

Щоби довести самому собі, що він не з гірших, наполегливо вчився навіть тоді, коли його товариші залицялися до дівчат і вже могли похвалитися першими сексуальними

навиками. Стас не виділявся особливою вродою, але мав високий зріст і спортивну статуру, що у його віці значило чимало. Ровесниці переважали в зрості сильну половину, тому не всі хлопці мали шанс сподобатися котрійсь із однокласниць. Стасові товариші деколи підсміювалися над ним, що він не використовує своїх можливостей і не поспішає пізнавати доросле життя. Хлопця на той час захоплювали інші дорослі проблеми, розв'язавши які, він почувався б упевненіше. Де можна заробити грошей, щоб модно одягнутися за суцільного дефіциту товарів? У ті часи набирали сили так звані «фарцовщики», і Станіслав із кількома однокласниками долучився до цього виду діяльності, чим хлопці сполошили вчителів. Учні навіть пропускали деякі уроки, щоб вийти на трасу, де зупинялися польські машини з крамом. Придбавши товар за дещо нижчою ціною, модні кросівки чи джинсу перепродували за вищою серед своїх же і так збирали кошти на модні речі. Коли ці речі вдома побачили батьки, син змушений був виправдовуватися тим, що вони не дають йому грошей і модних товарів не мають де купити. Тож батьки проковтнули докір сина, лише попросили не заграватися в такі ігри, бо попереду — випускні іспити.

Ці спогади перегукувалися з іншими, які розбудили шем у його душі. Ось перше кохання, котре приходить не тоді, коли його чекаєш... Воно захопило його несподівано, заповонивши всі клітини його тіла. Не знане досі почуття не давало ні спати, ні думати про навчання. Та ще болючіше тоді, коли воно не розділене з омріяною половинкою. Знав, що таке з людьми трапляється, але чому саме з ним? Йому давно подобалась однокласниця Віка, але вона віддала перевагу його товаришеві, й замріяний Стас лише здалеку спостерігав за розвитком їхніх стосунків. Навмисне сів на останню парту в класі, щоби було зручно спостерігати за парочкою, котра навіть під час уроків обмінювалася записками і закоханими поглядами. Визнавав, що товариш вродливіший за нього, має багато кишенькових грошей, яких не шкодує для Віки. Тоді Стасові було невтямки, що не завжди гроші відіграють визначальну роль у виборі партнера. Лише згодом зрозумів, що не мав у кого повчитись, як правильно і гарно залицятися до дівчат. Батько купував квіти

матері тільки 8 Березня і на день народження, в подарунок завжди приносив колготи, бо був переконаний, що вони ніколи жінці не зайві. В інших подарунках не розумівся, та й вважав, що позаяк він віддає в сім'ю зарплату, дружина має змогу купувати те, що їй подобається. Маючи в сім'ї хлопців, батьки ніколи не сюсюкалися з ними, щоби не росли «бабами», як любив наголошувати господар.

Та якогось дня хлопець помітив, що Віка почала приділяти йому більше уваги, на перервах навіть підходила і запитувала про всім відоме. Ніколи не прислухався до пліток у класі, але стало цікаво довідатися, чи справді Дмитро з Вікою «розбили глека», якщо вона не соромиться в його присутності загравати з іншим однокласником. Після уроків хлопці поверталися додому, й він навмисне затіяв розмову про стосунки між парочкою. Друзі загадково переглянулись і повідали про недавні скандальні перемовини між Вікою та Дмитром. Хлопці здогадувалися, що Стас небайдужий до Вікторії, але він ніколи вголос своєї симпатії не висловлював. Змовчав і цього разу, але тепер дозволив собі частіше про неї думати і мріяти про двосторонні стосунки.

Наступних кілька тижнів Станіслав спочатку обережно, а потім і відверто почав залицятися до дівчини. Віка не тільки охоче йшла на зближення, а й не переставала демонструвати однокласникам своє захоплення новим кавалером. Стас того не помічав, і навіть якби хтось йому про це й сказав, він усе одно не повірив би. Не тільки надворі, а й у його серці квітнула весна, зароджувалося перше кохання і, здавалося, завадити тому вже ніхто не міг. Де стільки сили набралось, щоб на бальні танці встигнути, й на спортивні змагання знайти час! Встигав усюди, бо хотів довести дівчині, що вона не помилилася в ньому, він таки має переваги над Дмитром. А після кількох зустрічей у парку, Віка повідомила, що їхня дружба не може мати продовження, бо на носі екзамени, тож їм усім треба готуватися до вступу до вищих навчальних закладів. Стас також готувався до вишу, але не міг зрозуміти, чим їхні з Вікою стосунки могли цьому зашкодити.

Правда вилізла через кілька днів, коли її на перерві повідала йому сусідка по парті: Віка з Дмитром побились об заклад, що вона звабить неприступного Стаса Тарасюка

і закохає в себе. Цинічно, але факт! Хлопець не повірив однокласниці, тому, щоб з'ясувати істину, призначив друзям увечері зустріч у парку, видумавши причину, від якої важко було відмовитися. Тож прийшли всі, навіть Віка. Коли Станіслав запитав про плітки, що йому донесли, друзі намагалися перевести все в жарт, але натомість відбулася бійка між Стасом і Дмитром. Дісталось на горіхи й друзям, які, по суті, допомагали безсоромній парочці грати з людськими почуттями.

Материнське серце відчувало, що в сина не все гаразд, тому вдома допитувалася, чим може йому допомогти. Вона бачила, що син не спить ночами і раз у раз зітхає. Здогадувалася, що причиною стала дівчина, але нічого не могла вдіяти, адже це мало колись статися. Мати була навіть задоволена, що в сина не черстве серце і він здатен закохуватись. А що перше кохання рідко буває щасливим, не мала сумніву. Тож намагалася заспокоїти сина і переконати, що кожна людина має пройти цей шлях, головне: не озлобитись і не розчаруватися в людях.

Легко говорити про це в зрілому віці, коли вже багато чого пізнав. А тоді був ображений лише на друзів, які не попередили його про змову. На Віку не тримав зла, лише з категорії розумних і привабливих він перевів її до розряду зрадливих та підступних. Навіть не знав, чи варто продовжувати називати однокласників друзями, бо що ж це за дружба, коли тебе виставляють на посміховисько перед колективом, а потім зловтішаються? Згодом від кожного з них Стас не раз чув вибачення, але не міг змусити себе повірити в їхню щирість. Заприсягся в подальшому житті ретельніше добирати не тільки жінок, а й друзів...

За однією невдачею посипалися, мов із мішка, інші. Директорові школи поскаржилися, що Тарасюк не взяв участі в завершальних спортивних змаганнях і відмовився виступити на майдані перед Будинком культури у святковому дійстві з нагоди закінчення школи. Навіть батьки не могли вплинути на сина, щоб він змінив свою думку. Натомість вчителі відігралися за всі роки навчання, знизивши в його атестаті оцінки з кількох предметів. Ніхто не здогадувався про справжню причину, чому в останні дні навчання ви-

пускник став мовчазним та впертим. Батьки списували на генетичний вплив, бо чоловіки в роду з обох сторін мали норавливі й уперті характери, недарма ж народилися в колісці козацького краю. Неволі й будь-якого насильства не терпіли не тільки чоловіки, а й жінки. Тому ніхто з родини не міг похвалитися високою посадою, де треба блазнювати перед керівництвом. Залишаючись великими правдолюбамі, наживали собі ворогів, з якими боротись у радянську добу було неможливо, не навчали до покори й дітей. Розуміли, що з таким характером важко жити, але діти, підростаючи, все одно обирали стежу батьків.

Отримавши атестати, однокласники прилаштовувались у місцевих вишах, бо тут легше було знайти зв'язки і проштовхнутися без перепон. Стас вирішив штурмувати Київську політехніку, бо там був факультет радіотехніки, до якої мріяв потрапити. Та під час спеціального медичного обстеження виявилось, що дорога на цю спеціальність йому перекрита. Не розрізняв деяких кольорів, був дальтоніком. Тому не вагаючись, заніс документи на факультет інформаційних технологій й успішно здав іспити. Після останнього випробування мати завітала до приймальної комісії довідатися, чи є в сина шанс потрапити до вишу. Голова комісії запевнив, що в хлопця є всі шанси стати першокурсником і дав скерування для поселення в гуртожиток, але з обов'язковим відробітком трудової практики у виші. Втішена мама поїхала додому, а задоволений Стас залишився прибирати інститут до навчання.

Найбільшою несподіванкою й ударом для родини стало повернення розчарованого сина з Києва. Вже не допитувалися, скількох сотих бала не вистачило для перемоги, бо й так зрозуміло, що не в них причина. Якби відмовили раніше, то ще можна було позмагатися в обласних вишах, але до того моменту списки першокурсників уже сформували, тож шанси потрапити цьогогоріч до якогось інституту були втрачені. Щоб син не байдикував і не вештався без діла, батьки змусили його здобувати хоч якусь професію. За результатами вступних іспитів Стаса без проблем зарахували до обласного технічного училища в групу майбутніх радіомонтажників.